

DOI 10.34132/pard2025.29.12

Отримано: 5 березня 2025

Змінено: 30 квітня 2025

Прийнято: 29 травня 2025

Опубліковано:

30 вересня 2025

Received: 5 March 2025

Revised: 30 April 2025

Accepted: 29 May 2025

Published:

30 September 2025

Liliia Muntian

MECHANISMS OF ENSURING THE SECURITY OF A TERRITORIAL COMMUNITY

The article reveals the essence and features of the formation of mechanisms for ensuring the security of a territorial community in the conditions of modern socio-political transformations, threats and challenges, in particular in the context of decentralization, martial law and the growing role of civil society. It is emphasized that after the implementation of the decentralization reform in Ukraine, territorial communities, having received broader powers and financial autonomy, have acquired key importance in ensuring the sustainable development of the state. Strengthening the institutional and resource capacity of communities is accompanied by an increase in their responsibility for the security situation on the ground, especially in the conditions of growing external and internal threats. Demonstrating the ability to respond promptly to challenges, communities actively protect critical infrastructure facilities, effectively mobilize available resources, ensure social cohesion and thereby make a significant contribution to maintaining national stability. The key aspects of regulatory, institutional, organizational, and information-analytical security at the local level are outlined. It is noted that the effectiveness of the community security system depends on the interaction of local government bodies, the national police, volunteer groups, civil defense structures, and the active participation of residents. Particular attention is paid to the analysis of threats to the security of territorial communities, including military

aggression, terrorist acts, man-made accidents, cybercrime, offenses, and social instability. Existing approaches to the formation of security policy at the local level are considered, in particular through the creation of local security programs, the development of sustainable development strategies, and the introduction of modern digital monitoring and risk management tools. The article proposes a model of a comprehensive mechanism for ensuring community security that combines legal, organizational, communication, and resource elements, and also emphasizes the importance of intersectoral partnership, accountability of authorities to the community, and adaptive management in crisis situations. The results obtained can be used in the activities of local authorities, expert circles, researchers and practitioners in the field of public administration and security.

Keywords: *security, public safety, community safety, local self-government, public administration, decentralization*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Після проведення реформи децентралізації в Україні територіальні громади отримали значно більше повноважень, ресурсів і відповідальності. Цей процес сприяв формуванню спроможних громад, здатних самостійно приймати рішення, ефективно використовувати фінансові ресурси та забезпечувати сталий розвиток своїх територій. Нові можливості дозволили громадам не лише покращити якість надання послуг населенню, а й активно брати участь у вирішенні питань місцевого значення, плануванні розвитку інфраструктури, соціального забезпечення, освіти та охорони здоров'я.

Особливо важливим аспектом нової ролі територіальних громад стала їхня участь у забезпеченні національної безпеки. Зростання спроможності громад автоматично підвищує їхню відповідальність за захист населення, об'єктів критичної інфраструктури та підтримку громадського порядку, особливо в умовах зростаючих зовнішніх і внутрішніх загроз.

Актуальність питання безпеки територіальних громад значно зросла у зв'язку з агресією Російської Федерації проти

України, яка супроводжується не лише бойовими діями, а й гібридними загрозами: інформаційними атаками, кіберагресією, провокаціями на місцевому рівні тощо. Водночас громади стикаються і з локальними викликами: природними катаклізмами, аваріями, соціальними конфліктами, злочинністю, які також потребують оперативного реагування та чіткого управління. У цих умовах територіальні громади демонструють здатність швидко адаптуватися до нових викликів. Вони активно працюють над захистом критичної інфраструктури, створенням локальних систем безпеки, мобілізацією людських і матеріальних ресурсів, розвитком мережі взаємодії з державними органами, правоохоронними структурами, громадськими організаціями та волонтерами. Такий підхід сприяє підвищенню рівня соціальної стійкості, зміцненню довіри до місцевої влади та формуванню єдності в громадах.

Сучасний стан безпеки територіальних громад в Україні формується під сукупним впливом локальних загроз і зовнішньої військової агресії. У таких умовах особливо важливим є вивчення, розробка та впровадження ефективних механізмів забезпечення безпеки на місцевому рівні. Це включає створення стратегій безпеки громад, розвиток муніципальних формувань з охорони правопорядку, впровадження систем відеонагляду, підвищення рівня обізнаності населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях тощо.

Розуміння цих механізмів, а також їх правильне застосування, підвищує актуальність і доцільність розгляду проблеми забезпечення та управління безпекою територіальних громад. Саме ефективна система місцевої безпеки є запорукою збереження національної стабільності, стійкості держави в умовах війни та основою для відновлення і розвитку України у післявоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання безпеки її складової та характеристика механізмів її забезпечення на рівні територіальної громади є однією з важливих тем, сучасної науки державного управління. Значний внесок у дослідження проблеми безпеки територіальних громад, як складової національної безпеки зробили вітчизняні та зарубіжні дослідники, такі як В. Білоус,

Д. Благоевич, З. Варналій, О. Гармашова, С. Горбатюк, І. Корж, Є. Крапивін, С. Міялкович, Н. Нижник, В. Орлов, Г. Ситник, І. Солопова, К. Соколецька, Д. Фішер, В. Франчук, У. Шадська, М. Шутий та ін.

Теоретичним підґрунтям дослідження є нормативно-правові документи темою: Конституція України, Закони України «Про національну безпеку України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні», Указ Президента «Про Стратегію забезпечення державної безпеки», Державні стандарти України «Охорона праці», «Безпека у надзвичайних ситуаціях».

Значимо, що механізми забезпечення безпеки територіальних громад в Україні залишаються малодослідженими, що вказує на особливу актуальність цієї теми в сучасних умовах

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування засад та розробка практичних рекомендацій щодо визначення механізмів забезпечення безпеки територіальних громад та їх удосконалення в Україні. Для досягнення поставленої мети були поставлені завдання: визначити зміст поняття «безпека територіальної громади», базові принципи концепції безпеки територіальної громади, проаналізувати механізми забезпечення безпеки територіальної громади; запропонувати рекомендації щодо створення системи безпеки територіальної громади.

Викладення основного матеріалу дослідження. В умовах нинішньої складної соціально-економічної і політичної ситуації в Україні безпека територіальних громад є важливою складовою стану місцевого суспільства, що характеризує захищеність людини від різного виду загроз, що прямо або опосередковано впливають на нормальний стан життєдіяльності кожної територіальної громади. Саме громада є основою стабільності й згуртованості українського суспільства в умовах російської агресії, руйнування критичної інфраструктури, техногенних та енергетичних загроз.

Для розуміння питання безпеки територіальної громади в сучасних умовах воєнного стану з'ясуємо поняття «безпека» та

«безпека територіальної громади» та його складові, тому що серед науковців та практиків з державного управління не має єдиного погляду на цю проблему. На нашу думку наявність різних поглядів на сутність безпеки територіальних громад, лише підкреслює складність та важливість розуміння механізмів її забезпечення.

Феномен безпеки завжди існував в людській життєдіяльності, розуміючись, як відсутність небезпеки, як діяльність із запобігання будь-яким небезпекам, загрозам (створення державною владою захисних механізмів, спеціальні запобіжні дії) [19]. З часом «безпека» почала розумітись, як стан захищеності людини, суспільства, держави, виявлення (вивчення), запобігання, послаблення, усунення (ліквідації) і відвернення загрози, здатної знищити їх, позбавити матеріальних і духовних цінностей, завдати невідшкодованих збитків, заблокувати шляхи для прогресивного розвитку [23] тощо. Зрозуміло, поняття «безпека» пов'язана з людиною, її життям та здоров'ям, честю та гідністю, недоторканністю. Саме людина згідно (ч. 1 ст. 3) Конституції України визнається найвищою соціальною цінністю [7]. В Законі України «Про національну безпеку України» (2018) поняття «безпека» конкретизується більш докладніше (рис. 1) [15].

Дослідник М. Шутій наголошує, що безпека багатогранне поняття яке охоплює різні сфери людської життєдіяльності – від особистої до державної [21]. На думку С. Горбатюка під безпекою звичайно розуміють «арсенал легітимних сил, засобів та інструментів стан суспільних відносин, за яким реалізуються соціально значущі потреби людини і громадянина (особистості), надійно захищені від внутрішніх і зовнішніх загроз його особисті права і свободи, забезпечується розвиток матеріальних і духовних цінностей суспільства, гарантується територіальна цілісність і суверенітет, а також функціонування і розвиток конституційного ладу правової держави» [3].

Найбільш часто термін «безпека» використовується у Державних стандартах України (ДСТУ). Зокрема, ДСТУ9296:2024 «Безпека у надзвичайних ситуаціях. Фільтрувальні засоби індивідуального захисту органів дихання» та ДСТУ 5058:2008 «Безпека у

надзвичайних ситуаціях. Навчання населення діям» [4] термін «безпека» означає стан захищеності людини від загроз, які можуть завдати шкоди її життю та здоров'ю. У Державному стандарті України 2293-99 [5] та ДСТУ 2293:2014 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять» термін «безпека» тлумачиться, як стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди [6].

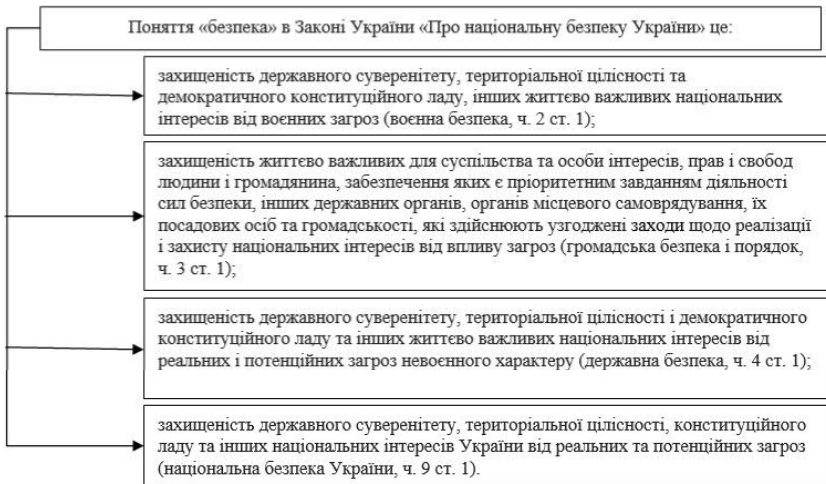

Рис. 1. Поняття «безпека».

Джерело: сформовано автором на основі [15]

Отже, у ДСТУ використання терміну «безпека» залежить від сфери застосування, та означає стан захищеності певних об'єктів (людини, суспільства, держави, довкілля, інформації тощо) від реальних або потенційних загроз, які можуть завдати шкоди життю, здоров'ю, та добробуту людини, суверенітету, територіальній цілісності держави. Конкретне значення терміну залежить від сфери застосування, наприклад, державна безпека стосується захисту держави та «спрямовується на попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам» [17], національна безпека, як безпека суспільства захист життєво важливих інтересів та цінностей, який підтримується функцією

військового та цивільного, державного та недержавного секторів системи національної безпеки [22], а інформаційна безпека – стан захищеності об'єкта від інформаційних загроз [16], а також захист інформаційних систем.

Аналіз терміну «безпека» у ДСТУ дозволяє зробити висновок, що термін «безпека» тлумачиться, як:

- відсутність або нейтралізація загроз, зовнішніх та внутрішніх;
- захист національних інтересів від загроз, що стосуються держави, суспільства та особистості;
- стан захищеності держави як інституту, її суверенітету та територіальної цілісності,
- стан захищеності людини від загроз її життю, здоров'ю та добробуту,
- стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди.

На думку дослідників «безпека» – складне соціально-політичне явище, оскільки акумулює в собі багатогранну життєдіяльність, накопичений історичний досвід, зрештою, уподобання і культуру кожної людини (індивіда), суспільства, держави, загалом земної цивілізації [12]. Дослідник І. Корж вважає, що за своєю сутністю «феномен безпеки є суб'єктивним рефлексивним визначенням (оформленням) існування, опосередкованого відсутністю небезпеки» [9].

Згідно Великого тлумачного словника сучасної української мови «безпека» характеризує стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує [2]. Зрозуміло, що поняття «безпека» знайшло відображення в українському законодавстві в «різних безпекових термінах, як-то: національна безпека, державна безпека, воєнна безпека, інформаційна безпека, кібербезпека тощо», характеризуючи, як «захищеність» від різнобічних загроз [8].

Науковець І. Корж виділяє три концептуальних підходи щодо поняття «безпека»: «відсутність загроз системі; захищеність системи від наявних та ймовірних загроз; загрози існують завжди, вони негативно впливають на систему, однак вжиті заходи мінімізують

їхній негативний вплив, що дає змогу системі функціонувати і розвиватися» [8].

Тобто поняття «безпека, стосується всіх сфер суспільного життя. Саме тому на думку І. Солопової і К. Соколицької безпека «є ефективним механізмом урегулювання соціальних конфліктів, ліквідації наслідків криз, що перешкоджають поступальному суспільному розвитку та стабільності» [18]. Зрозуміло, що у регулюванні сфери безпеки: важлива роль відводиться державній владі, громадянам, органам місцевого самоврядування. Саме тому безпеку громади потрібно розглядати як стан захищеності населення громади її території, інфраструктури й довкілля, тобто захист всіх сфер життєдіяльності місцевого співтовариства, що дозволяє забезпечувати стабільний розвиток громади. Звертаючи увагу на те, що об'єктом безпеки є територіальна громада та її мешканці.

Зауважимо, що у вказаному дослідженні зосередимо основну увагу на безпеці територіальної громади. Варто підкреслити, що в ході реформи децентралізації протягом 2015-2020 років в Україні було утворено 1070 об'єднаних територіальних громад. Завдання яких надавати жителям якісні й доступні публічні та інші послуги, а також забезпечення безпеки територіальної громади і безпеки місцевого населення (місцевого співтовариства).

Однак вторгнення РФ у лютому 2022 року принесло небажані виклики як для української держави так і громад, як тих, що опинилися у зоні бойових дій і тих, що віддалені від фронту. В той же час воно продемонструвало успіх реформи децентралізації та готовність українських громад швидко реагувати на зовнішні та внутрішні загрози [11].

Отже поняття «безпека територіальної громади» безпосередньо пов'язана з територіальною громадою (села, селища, міста), мешканці якої самостійно вирішують місцеві питання через утворені ними органи самоврядування [14]. Тобто територіальна громада не лише люди, місцеве співтовариство й територія на якій вони проживають, органи влади, які вони обирають та ресурси, які мають та використовують в інтересах місцевих мешканців.

Однак треба зазначити, що серед науковців та практиків з публічного управління існують різні погляди на проблему безпеки територіальної громади, є складові. Так Є. Крапивіна замість поняття «безпека територіальної громади» частіше використовує термін «безпечна громада» для характеристики безпеки громадського простору, безпечного житла, інфраструктурної безпеки тощо [10]. Зрозуміло, що в умовах війни реагування на безпекові виклики є нагальною потребою територіальних громад. Саме громада повинна гарантувати безпеку та захист прав громадян. А тому проблема забезпечення безпеки громади її мешканців залишається важливою і у період повоєнного відновлення.

Дослідник В. Орлов привертає нашу увагу до повоєнної безпеки громад, яка на думку науковця повинна мати такі складові:

1) фізична безпека (забезпечення охорони публічного порядку, захист від тероризму та інших форм насильства);

2) інформаційна безпека (захист від дезінформації, пропаганди та інших інформаційних загроз);

3) економічна безпека (відновлення економіки громад, створення робочих місць і забезпечення соціальної підтримки);

4) соціокультурна безпека (відновлення соціальних зв'язків, підтримування традицій і цінностей громад) [13].

Тобто поняття «безпечна громада» напряду пов'язана з місцем проживання, де людина відчуває захищеність життя, інфраструктури, тощо. Це територія громади де органи місцевого самоврядування, члени громади активно працюють над забезпеченням належного рівня організації безпеки, створюючи безпечні умови для життя її членів.

На нашу думку, безпека територіальної громади – це не тільки відсутність загроз життєво важливим інтересам її мешканців, захист їхнього життя, здоров'я, прав, свобод в усіх сферах соціально-економічного, екологічного, політичного життя. До безпеки територіальної громади відноситься також і правова культура населення і можливості правоохоронних органів та громадських формувань та об'єднань з охорони громадського порядку, комплекс програмно-апаратних та організаційних заходів для посилення безпеки

населення, захисту стратегічних об'єктів та об'єктів забезпечення життєдіяльності територіальної громади, безпеки дорожнього руху.

Консолідуючи наявні напрацювання можна зробити висновок про те, поняття «безпека територіальної громади» є системним комплексним поняттям, що охоплює всі питання пов'язані з захистом життєво важливих інтересів членів місцевого співтовариства від будь-яких загроз. Саме тому необхідність розробки та впровадження механізмів забезпечення безпеки на рівні кожної територіальної громади можна розглядати, як складову їх успішного розвитку, вдосконалення їх безпекового простору, захисту життя, здоров'я, майна, інфраструктури її довкілля від різних загроз, особливо в умовах воєнного та повоєнного стану. Концепція безпеки територіальної громади базується на принципах: людиноцентричності, комплексності, партнерства, превентивності, відкритості та участь членів громади в управлінні громадою (рис. 2).

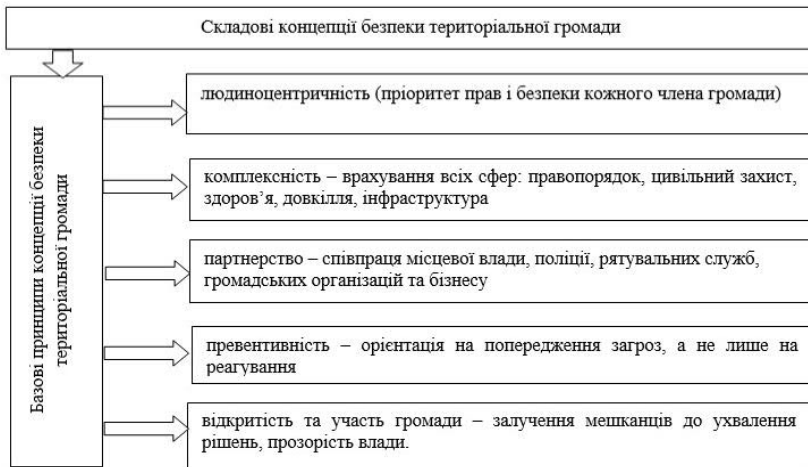

Рис. 2. Базові принципи концепції безпеки територіальної громади.

Джерело: сформовано автором

Отже, їх реалізація на рівні громади відбувається за допомогою механізмів безпеки територіальної громади, які спрямовані на забезпечення захищеності кожного члена місцевого співтовариства.

Під механізмами забезпечення безпеки територіальної громади розуміється комплекс заходів, спрямованих на запобігання, захист та усунення загроз, що можуть негативно впливати на безпеку громади та її мешканців. На нашу думку механізми можуть бути різними за характером, обсягом та сферою застосування, тобто охоплювати широкий спектр питань, які належать, як до компетенції органів державної влади так і органів місцевого самоврядування.

Вважаємо, що до механізмів забезпечення безпеки територіальної громади можна віднести, зокрема нормативно-правові (законодавчі), Інформаційно-аналітичні, фінансово-економічні, організаційно-правові, соціально-комунікативні (соціально-психологічні), інженерно-технічні, кадрові та освітні тощо.

Так на рівні держави формуються законодавчі механізми, тобто приймаються закони та інші нормативно-правові акти спрямовані на забезпечення безпеки. Створюються спеціальні органи та служби (Служба безпеки України, органи внутрішніх справ, служби цивільного захисту, а також служби безпеки у приватних організаціях). До органів місцевого самоврядування відносяться питання «інфраструктури територій (створення безпечних просторів; належне освітлення вулиць; забезпечення рівних можливостей для пересування людей з інвалідністю тощо)», а також боротьба зі злочинністю [20].

Вважаємо, що до основних видів механізмів забезпечення безпеки можна віднести ті, що формують систему захисту населення і території громади, забезпечуючи прийнятні умови життєдіяльності її членів. Саме тому ми виділяємо:

- по-перше, інформаційно-аналітичний механізм, що забезпечує моніторинг ситуації на основі комплексного аналізу загроз, розуміння проблем та потреб жителів, доступ до достовірної інформації, аналіз ризиків вразливості громади;

– по-друге, організаційно-правовий за допомогою якого органами місцевого самоврядування, органами національної поліції, службою цивільного захисту, комунальними підприємствами, громадськими формуваннями з охорони порядку забезпечується правопорядок на території громади, захист від злочинності та надзвичайних ситуацій, приймаються програми безпеки громади, що дозволяє створення умов для комфортного та безпечного проживання громадян;

– по-третє, соціально-психологічний (соціально-комунікативний) спрямований на забезпечення партнерства влади та громади, через громадські слухання, консультації щодо безпеки, підвищення рівня обізнаності населення, реалізацію соціальних програм покращення умов життя членів громади, планування роботи з вразливими групами (діти, люди похилого віку, внутрішньо переміщені особи);

– по-четверте, фінансово-економічний механізм складовими якого є стратегічні показники фінансової безпеки громади, ресурсне забезпечення реалізації програми «безпечна громада», залучення грантів, реалізація проєктів з міжнародними організаціями та бізнесом, інвестиції у розвиток безпекових технологій, страхування від ризиків;

– по-п'яте, інженерно-технічний, що передбачає встановлення систем відеоспостереження, освітлення вулиць і громадських місць, облаштування укриттів та захисних споруд, системи раннього оповіщення населення, безпеку дорожнього руху;

– по-шосте, кадровий та освітній, що спрямований на підготовку та підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування, навчання населення правилам безпечної поведінки (курси з до медичної допомоги, евакуаційні тренування).

Як бачимо механізми забезпечення безпеки територіальної громади охоплюють широкий спектр дій, заходів та інструментів. При характеристиці механізмів забезпечення безпеки важливим є врахування місцевих особливостей та потреб мешканців територіальної громади та спроможність органів місцевого самоврядування підтримувати фінансову стабільність та

економічний розвиток територіальної громади, за якого як зазначає С. Співак, «громада спроможна формувати фінансові ресурси в обсязі, достатньому для забезпечення економічного, соціального та екологічного розвитку, ефективно їх розподіляти й оптимально використовувати, оперативно реагуючи на будь-які зміни ринкової кон'юнктури» [1].

Отже, безпечною територіальною громадою є така громада, у якій місцевий бюджет, інфраструктурні, організаційно-правові, інженерно-технічні, та кадрові ресурси є достатніми для самостійного забезпечення безпеки громади, відсутність загроз і захищеність прав та інтересів її членів, їх майна, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів. Саме тому нами пропонуються наступні рекомендації щодо створення системи безпеки територіальної громади:

1. Організаційні заходи:

- створити при органі місцевого самоврядування координаційний орган з питань безпеки (наприклад, раду безпеки громади);
- призначити відповідальних осіб (департамент/відділ безпеки, координатор програм безпеки);
- налагодити партнерство з поліцією, ДСНС, медичними установами, громадськими організаціями.

2. Правова база та стратегічне планування:

- розробити та ухвалити Програму «Безпечна громада» із чіткими завданнями, показниками та фінансуванням;
- передбачити заходи з охорони правопорядку, цивільного захисту, інформаційної, соціальної та екологічної безпеки;
- інтегрувати безпекові питання у стратегію розвитку громади.

3. Інженерно-технічні рішення:

- встановити систему відеоспостереження («Безпечне місто/ село»);
- забезпечити освітлення вулиць та пішохідних переходів;
- облаштувати укриття, захисні споруди, евакуаційні маршрути;

- встановити системи раннього оповіщення населення (сирени, мобільні додатки, СМС);

- використовувати «розумні технології» для моніторингу комунальної інфраструктури.

4. Соціальні та освітні заходи:

- організувати тренінги для мешканців (домедична допомога; дії під час надзвичайних ситуацій; мінна та кібербезпека);

- проводити інформаційні кампанії з формування культури безпеки;

- створити програми підтримки вразливих груп (діти, літні люди, внутрішньо переміщені особи).

5. Фінансове забезпечення:

- закладати фінансування безпеки в місцевий бюджет;

- залучати державні субвенції та кошти міжнародних донорів;

- розвивати партнерство з бізнесом (наприклад, спільні проєкти з встановлення камер відеонагляду).

6. Інформаційно-аналітичний блок:

- створити моніторинговий центр безпеки (аналітичний центр);

- збирати та аналізувати дані про криміногенну, екологічну й соціальну ситуацію;

- публікувати звіти для громади, забезпечуючи прозорість і довіру.

7. Система заходів, спрямована на запобігання, попередження негативних наслідків та взаємодія з громадою:

- підтримувати громадські формування з охорони правопорядку;

- налагодити канали швидкого інформування (чат-боти, гарячі лінії, мобільні застосунки);

- залучати молодь та активістів до програм «сусідська варта», волонтерських ініціатив.

Вважаємо, що реалізація запропонованих рекомендацій допоможе органам місцевого самоврядування поетапно створити інтегровану систему безпеки територіальної громади. Однак це можливо лише за активної участі в цьому процесі членів місцевого

співтовариства. Тому що їх участь в розробці й реалізація цих заходів сприяє підвищенню рівня довіри населення до місцевої влади та зменшенню соціальної напруги в умовах воєнного та повоєнного стану.

Висновки. Виходячи з викладеного, можна стверджувати, що безпека є невід’ємною складовою сталого розвитку території громади. Її забезпечення тісно пов’язане із загальною спроможністю органів місцевого самоврядування ефективно управляти громадою, реагувати на загрози різного характеру та забезпечувати стабільне функціонування місцевих систем життєзабезпечення. Сучасні територіальні громади, що володіють високим рівнем інституційної, соціальної та економічної стійкості, здатні не лише підтримувати належний рівень соціально-економічного розвитку, але й оперативно реагувати на надзвичайні ситуації, захищати критичну інфраструктуру, а також протистояти як зовнішнім, так і внутрішнім викликам. Здатність до своєчасної мобілізації ресурсів, ефективної комунікації та координації дій на місцевому рівні є основою для збереження громадського порядку та довіри з боку жителів громади.

Таким чином, безпека територіальної громади може вважатися досягнутою лише за умови, коли її мешканці реально відчують відсутність загроз, впевненість у захищеності власних прав, свобод та інтересів, а також мають довіру до спроможності місцевої влади діяти в їхніх інтересах у кризових ситуаціях.

Система безпеки територіальної громади – це складний багаторівневий механізм, який охоплює широкий спектр заходів та інструментів. До таких механізмів належать:

- нормативно-правові – розробка і впровадження локальних нормативних актів, що регламентують дії у сфері безпеки, цивільного захисту, охорони правопорядку тощо;
- організаційні – структур і служб, відповідальних за безпеку, формування місцевих планів дій у надзвичайних ситуаціях, координація з державними органами влади;
- інженерно-технічні – укріплення об’єктів критичної інфраструктури, встановлення систем відеоспостереження,

розбудова укриттів, оновлення транспортної та енергетичної інфраструктури;

- соціально-комунікативні – проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, налагодження зворотного зв'язку з мешканцями, активізація участі громадськості у питаннях безпеки;

- фінансово-економічні – раціональне планування бюджету громади з урахуванням потреб безпекового сектору, залучення зовнішніх інвестицій, грантів і ресурсів;

- кадрово-освітні – підготовка фахівців, підвищення кваліфікації працівників служб безпеки, навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях;

- інформаційно-аналітичні – збір, обробка та аналіз інформації про потенційні загрози, розробка прогнозів та сценаріїв реагування.

Застосування цих механізмів у комплексі дозволяє громадам не лише забезпечувати належний рівень безпеки, а й формувати сприятливе середовище для розвитку, збереження життя і здоров'я мешканців, а також сталого функціонування усіх сфер життєдіяльності.

Перспективи вивчення, порушеної нами в статті проблеми, вбачаються в розгляді питання забезпечення безпеки територіальних громад в сучасному суспільстві, як одного факторів.

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

У статті розкрито сутність та особливості формування механізмів забезпечення безпеки територіальної громади в умовах сучасних суспільно-політичних трансформацій, загроз і викликів, зокрема в контексті децентралізації, воєнного стану та зростаючої ролі громадянського суспільства. Наголошено, що після впровадження реформи децентралізації в Україні територіальні громади, отримавши ширші повноваження та фінансову автономію, набули ключового значення у забезпеченні сталого розвитку держави. Зміцнення інституційної та ресурсної спроможності громад супроводжується зростанням їхньої

відповідальності за безпекову ситуацію на місцях, особливо в умовах зростаючих зовнішніх і внутрішніх загроз. Демонструючи здатність оперативно реагувати на виклики, громади активно захищають об'єкти критичної інфраструктури, ефективно мобілізують наявні ресурси, забезпечують соціальну згуртованість і тим самим роблять вагомий внесок у збереження загальнонаціональної стабільності. Окреслено ключові аспекти нормативно-правового, інституційного, організаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки на локальному рівні. Зазначено, що ефективність системи безпеки громади залежить від взаємодії органів місцевого самоврядування, національної поліції, добровольчих формувань, структур цивільного захисту, а також активної участі мешканців. Особливу увагу приділено аналізу загроз безпеці територіальних громад, серед яких – військова агресія, терористичні акти, техногенні аварії, кіберзлочинність, правопорушення, а також соціальна нестабільність. Розглянуто існуючі підходи до формування безпекової політики на місцевому рівні, зокрема через створення місцевих програм безпеки, розробку стратегій сталого розвитку, запровадження сучасних цифрових інструментів моніторингу та управління ризиками. У статті запропоновано модель комплексного механізму забезпечення безпеки громади, що поєднує правові, організаційні, комунікаційні та ресурсні елементи, а також наголошено на важливості міжсекторального партнерства, підзвітності влади громаді й адаптивного управління у кризових ситуаціях. Отримані результати можуть бути використані в діяльності місцевих органів влади, експертного середовища, дослідників та практиків у сфері публічного управління й безпеки.

Ключові слова: безпека, громадська безпека, безпека громади, місцеве самоврядування, публічне управління, децентралізація.

Author Contributions: Conceptualization, L.M.; Writing – original draft, L.M.; Writing – review & editing, L.M. Author has read and agreed to the published version of the manuscript.

Funding: This research received no external funding.

Institutional Review Board Statement: Not applicable as study did not include human subjects.

Informed Consent Statement: Not applicable.

Data Availability Statement: Data is contained within the article.

Conflicts of Interest: The author declares no conflict of interest.

References

1. Varnalii, Z., & Harmashova, O. (2015). *Konkurentospromozhnist natsionalnoi ekonomiky: problemy ta priorityty innovatsiinoho zabezpechennia* [Competitiveness of the national economy: problems and priorities of innovative support]. Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
2. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. (n.d.). (2007). Kyiv: VTF «Perun» [in Ukrainian].
3. Horbatiuk, S.Ye. (2016). Evoliutsiia fenomenu bezpeky: vid starodavnykh polityko-pravovykh uchen – do suchasnoi naukovoï dumky [Evolution of the phenomenon of security: from ancient political and legal teachings to modern scientific thought]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. Serii: Derzhavne upravlinnia – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Series: Public Administration*, 2, (pp. 28-35) [in Ukrainian].
4. Bezpeka u nadzvychaynykh sytuatsiiakh. Navchannia naselennia diiam u nadzvychaynykh sytuatsiiakh. Osnovni polozhennia. Chynnyi vid 2010-01-01 [Security in emergencies. Training the population in actions in emergencies. Basic provisions. Effective from 2010-01-01]. (n.d.). (2009). Kyiv [in Ukrainian].
5. Okhорона pratsi. Terminy ta vyznachennia osnovnykh poniat [Occupational safety. Terms and definitions of basic concepts]. (n.d.). (2010). dnaop.com. Retrieved from: https://dnaop.com/html/34095/doc-DSTU_2293-99 [in Ukrainian].
6. Okhорона pratsi. Terminy ta vyznachennia osnovnykh poniat [Occupational safety. Terms and definitions of basic concepts]. (n.d.). (2014). online.budstandart.com. Retrieved from: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=61781 [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy Konstytutsiia Ukrainy vid 28 cherv. 1996 r. No. 254k/96-VR [Law of Ukraine Constitution of Ukraine dated June 28, 1996 No.

254k/96-VR]. www.president.gov.ua. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> [in Ukrainian].

8. Korzh, I. (2019). Bezpeka: metodolohichni pidkhody do poniattia [Safety: methodological approaches to the concept]. *Natsionalnyi medychnyi zhurnal: teoriia ta praktyka – National medical journal: theory and practice*, (pp. 68-72) [in Ukrainian].

9. Korzh, I.F. (2013). *Administratyvno-pravove rehuliuвання vidnosyn u sferi derzhavnoi bezpeky Ukrainy [Administrative and legal regulation of relations in the sphere of state security of Ukraine]*. Vinnytsia : TOV «Nilan-LTD» [in Ukrainian].

10. Krapyvin, Ye. (2020). Kontseptsiiia «Bezpechna hromada»: vzhe na chasi [The concept of «Safe community»: it's time]. *pravo.org.ua*. Retrieved from: <https://surl.li/myeyqg> [in Ukrainian].

11. Mistseve samovriaduvannia yak chynnyk stikosti tylu [Local self-government as a factor in the stability of the rear], (n.d.). (2023). *decentralization.gov.ua*. Retrieved from: <https://surl.li/nxnbqi> [in Ukrainian].

12. *Natsionalna bezpeka Ukrainy metodolohichni aspekty, stan i tendentsii rozvytku [National security of Ukraine methodological aspects, state and development trends]*, (n.d.). (2000). Irpin: Akademiia DPS Ukrainy [in Ukrainian].

13. Orlov, V. (2024). Povoienna arkhitektura bezpeky hromad. Vizii maibutnoho: konstytutsiinyi vymir povoiennoho vidnovlennia Ukrainy ta yevropeiskoi intehratsii [Post-war architecture of community security. Visions of the future: constitutional dimension of post-war restoration of Ukraine and European integration]. *papers.ssrn.com*. Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5001025 [in Ukrainian].

14. Zakon Ukrainy Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini vid 21 trav. 1997 r. No. 280/97-VR [The Law of Ukraine On Municipal Self-Government in Ukraine dated May 21, 1997 No. 280/97-VR]. www.president.gov.ua. Retrieved from: <https://surl.li/cadtkw> [in Ukrainian].

15. Zakon Ukrainy Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy vid 21.06.2018 No. 2469-VIII [Law of Ukraine On National Security of Ukraine dated 21.06.2018 No. 2469-VIII]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].

16. Zakon Ukrainy Pro Osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007-2015 roky vid 09.01.07 r. No. 537-V [Law of Ukraine On the Basic Principles of the Development of the Information Society in Ukraine for 2007-2015 dated 09.01.07 No. 537-V]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://surl.li/zokobn> [in Ukrainian].

17. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 30 hrudnia 2021 roku «Pro Stratehiiu zabezpechennia derzhavnoi bezpeky» vid 16.02.2022 No. 56/2022 [Decree of the President of Ukraine On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated December 30, 2021 «On the Strategy for Ensuring State Security» dated February 16, 2022 No. 56/2022.]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://surl.li/fvmtnv> [in Ukrainian].

18. Solopova, I.V., & Sokoletska, K.M. (2023). Bezpeka yak tekhnolohiia derzhavnoi vlady [Security as a Technology of State Power]. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys – South Ukrainian Law Journal*, 3, (pp. 102-107) [in Ukrainian].

19. Franchuk, V.I. (2016). *Teoriia bezpeky sotsialnykh system [Theory of security of social systems]*. Lviv: LvDUVS [in Ukrainian].

20. Shadska, U. (2018). *Bezpeka hromady: poshuk spilnykh rishen [Community security: search for joint solutions]*. Kyiv [in Ukrainian].

21. Shutyi, M.V. (2014). Aspekty vyznachennia poniattia «bezpeka» ta yoho znachennia dlia zabezpechennia osobystoi bezpeky pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy [Aspects of the definition of the concept of «security» and its significance for ensuring the personal security of employees of the internal affairs bodies of Ukraine]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo – Foreign trade: economics, finance, law*, 3. Retrieved from: <https://surl.li/zoynen> [in Ukrainian].

22. Mijalkovic, S., & Blagojevic, D. (2014) The basis of national security in international law. *Nauka, bezbednost, policija*, 2, (pp. 49-68) [in English].

23. Fisher, D. (1993). *Non-military aspects of security: A system approach*. Aldershot etc. Dartmouth [in English].

24. Shtyrov, O., & Hirzhev, A. (2018). Sutnist mehanizmu derzhavnogo upravlinnja procesom stvorennja spromozhnih gromad. [The essence of the mechanism of state management of the process of creating prosperous communities]. *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok – Public administration and regional development*, 1, (pp.177–193). Retrieved from: <https://doi.org/10.26693/pard2018.01.03> [in Ukrainian].

Відомості про автора/ Information about the Author

Лілія Мунтян, к. тех. н., доцент кафедри морфології та громадського здоров'я, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: lili.muntyan@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8456-4564>.

Liliia Muntian, Candidate of Engineering Sciences, Associate Professor, Department of Morphology and Public Health, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: lili.muntyan@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8456-4564>.

Muntian, L. (2025). Mechanisms of ensuring the security of a territorial community. *Public Administration and Regional Development*, 29, 948-968. <https://doi.org/10.34132/pard2025.29.12>